

MORGONBRIS

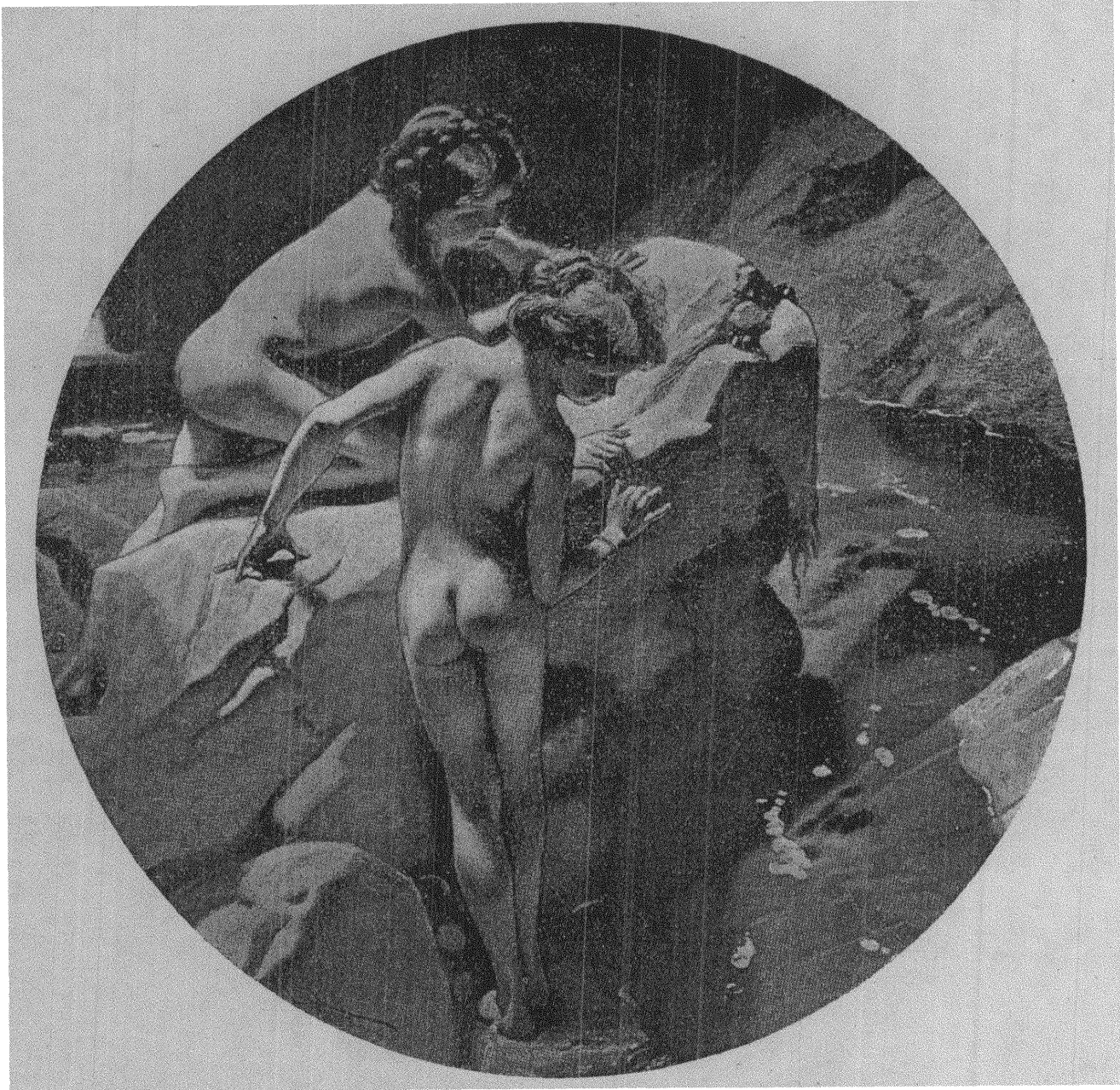
TIDNING FÖR DEN SOCIALDEMOKRATISKA KVINNORÖRELSEN.

Utgiven av styrelsen för Sverges Socialdemokratiska Kvinn.förbund.

19:de årg. 1923.

Nr 8. Augusti.

Pris 25 öre.

Frank Salisbury: VID HAVSSTRANDEN.

Arbetarekvinnornas strävan för hemmet.

I en artikel i Tidens junihäfte ger fil. lic. Helgo Lindstedt en sakrik och statistisk framställning om "de gifta kvinnornas förvärvsarbete".

Han börjar med att framhålla att arbetarehustrun icke skulle utöva vare sig fabriks- eller hemindustriellt arbete om mannens avlöning vore så stor, att den räckte något över existensminimum. I en av tabellerna belyses just detta, ty så snart mannens inkomst höjt sig ett uns över det vi skulle vilja kalla nödtröft, så synes hustrun stanna vid arbetet inom hemmet. Han söker även ge skäl för, varför så stor procent av

de gifta kvinnorna arbeta vid fabriker-na och icke genom hemindustriellt arbete söka fylla samma uppgift. Skälen äro naturligtvis flera, men ett av de starkaste synes vara, att de med detta ej kunna få den säkra och tillräckliga förtjänst som fordras för familjens uppehälle. Siffror givas, som även belysa detta och visar, att där mannens arbetsförtjänst är lägst, där är procenten störst av gifta kvinnor i fabriksarbete. Detta ger även bevis för, att det inte är olust för hemsysslor eller okunnighet och därav följande orsaker, som driver den gifta kvinnan ut

i förvärvsarbete, utan den bittraste nödvändighet. Mycket förstående härför säger också författaren, att varken sparsamhet eller stor duglighet i hushållsarbete kan här rädda familjen, utan måste hustrun genom förvärvsarbete träda ekonomiskt stödjande till.

Vi äro författaren tacksamma för denna artikel. Den kastar ett bjärt ljus över familjelivets tragik inom stora grupper av den kroppsarbetande klassen och kvinnornas ställning. Det är verkligen fruktansvärt att i familjer med upp till fem barn under 14 år, hustrun nödgas, för att få brödbiten att

räcka till åt dem, åtaga sig arbete utanför hemmet. Och sedan fordras det av henne en hel del arbete inom detsamma. Ty som det framhålles, har ej familjen råd att ha någon hjälp. Lyckligast i detta hänseende är väl de gifta kvinnor, som ha en gammal mor i hemmet, vilken åtminstone något kan se till barnen, men hur många är det?

Men om de faktiska förhållandena härutinnan ännu starkare och mera omfattande blevo belysta, så kommer det dock ej att hindra högerns kvinnor, att vid nästa valkampanj prisa hela den nuvarande samhällsordningen och varna mot insupande av de socialistiska idéerna, som i sin praktiska tillämpning leda till upplösning av hemmen.

Vi tro dock icke, att dessa arbetarkvinnor låta sig skrämmas, men frågan är väl den, om de överhuvud kunna ha någon uppfattning alls eller intresse som ligger utanför dagsslitet och bekymren. För oss står det som något ofattligt, att så skulle kunna vara förhållandet. Det enda som man kan tycka att dessa kvinnor skola känna, är en ständig trötthetskänsla, som till sist gör dem till endast ett nervknippe.

Det finnes också andra grupper inom den kroppsarbetande klassen, där kvinnorna få släpa fram sitt liv i hårt arbete och tröstlös fattigdom. Det är inom statarelivet. På ett annat ställe i tidningen ger Naemi Tvelin, själv statarehustru, en bild av eländet i sitt utrop till lantarbetarekvinnorna.

Helt nyligen fingo vi del av ett referat från ett fiskaremöte uppe i Norrland, närmare bestämt Skärså, där en av våra kamrater, Amalia Benett, talar och låter oss förstå fiskarehustruns strävsamma liv. Hon säger att det troligen är inom ytterst få yrken där mannen är så beroende av hustruns hjälp som i fråga om fiskarens yrke, och det tröstlösa för henne är, att det icke lämnar något påtagligt resultat, som kan beräknas i förtjänst, varmed hon bidrager till hushållet. Efter att ha manat dem till solidaritet med männen i deras föreningssträvanden, nämner hon något om vad de redan genom sammanhållning uppnått, såsom söndagsvila, vilket ger oss en belysande bild av deras strävsamma liv. Hon säger:

”Inskränkningen av söndagsfisket var för fiskarehustrurnas och fisklägets kvinnor någonting alldeles särskilt välkommet. Därigenom få dessa njuta en smula av det hemliv och den vila, som eljes aldrig beskäres dem under sommaren. Och att detta kan vara väl behöfligt efter ibland ända till 16—18 timmars arbete utan vila, är ju lätt att förstå. Genom söndagsvilan blir ordningen i hemmet bättre och trevnaden större.”

Som vi här se så ha vi stora grupper av människor, kvinnor inom arbetarklassen, vars ställning ännu är sådan att man ofrivilligt får fram ordet träl.

Vad kunna vi göra för att för dem få förhållandena ändrade? Det är påtagligt att här skulle behövas ett extra handtag. Deras liv är dock så hårt sammanflätat med samhällsförhållandena i övrigt, att det icke går att särskilja dem utan måste inrymmas i klasskampen. Helt visst finnes det dock en hel del reformer att genomföra, som kunna komma dem tillgodo och något lindra livskampen.

Härtill fordras dock ett vaket och intensivt arbete av oss andra, som ha större möjligheter att deltaga i vår rörelses arbete. Må vi därför inom våra klubbar enligt arbeta och dugliggöra oss för uppgifterna och bliva goda krafter i kampen för våra mål och de sociala förhållandenas förbättrande.

Arbetareklassens gifta kvinnors ställning inbjuder för övrigt, över huvud taget till en hel del reflexioner. I stort sett kunna vi säga att de ha ett mycket strävsamt liv, även då de äro ”lyckliga” nog att uteslutande få ägna sig åt hemmet. Ofta är det den, i människans liv räknat för bästa åldern, som de i stor utsträckning få leva isolerade, hänvisade nästan uteslutande till omsorgerna och bekymren för barnen och hemmet i övrigt. Däröfver är heller ingenting i stort sett att beklaga, ty därmed utföra de en samhällsgärning, som är av största värde. Men det beklagliga är, att denna gärning i verkligheten aktas så litet. I tal och skrift finnas nog vackra och erkännssamma ord härför, men i det dagliga livet bryter det. Inom vår rörelse torde inte minst denna underskattning göra sig gällande, åtminstone här i Sverige. Man kan förmoda det i den underskattning som lägges i dagen för att få kvinnorna med i föreningarna och där få insikter om vårt arbete och våra idéer.

Detta skulle eljest, tycker man, ligga rörelsen särskilt om hjärtat för den ställning som kvinnorna intaga som uppfostrarinnor. Det kanske inte skulle vara så illa för våra rättfärdighetssträvanden, om barnen i hemmen fingo uppfostran att se litet mera ideellt på vårt arbete, men det kan inte en mor giva, som endast får känning av vad rörelsen fordrar och ej vad den också ger. På de stora internationella kongresserna avfattas ju också och antages långa resolutioner som peka på kvinnornas mission i hemmet, särskilt i fråga om att uppfostra ungdomen i pacifistisk anda och för socialismen.

Huruvida de efterlevas och söka följas i andra länder är icke gott att säga. Det land, som vi ha några exakta siffror ifrån, är Österrike.

Där synes också förhållandet vara relativt gott, ty på ett inneväsnareantal av 6 miljoner äro 125,000 kvinnor socialdemokratiskt organiserade. Här i Sverige, där vi väl ha samma inneväsnareantal, äro väl knappt 25,000 kvinnor anslutna till partiet.

Men det kanske inte är så nödvän-

digt att få den grupp av mänskligheten med i arbetet, som kanske har litet mera benägenhet för att låta hjärtat tala, som fallet i stor utsträckning är hos kvinnorna.

Det synes ha kommit in i vår rörelse en sådan helig vördnad för det intellektuella, så att endast utpräglade intellektualister numera betraktas såsom ägande något värde för densamma. Och medan den vågen håller sig uppe ha vi ej så mycket att hoppas av förståelse i våra strävanden att få kvinnorna med. Men om det att vara socialist och kämpa för socialism även i sig inrymmer något annat än att tro sig äga ett klart begrepp om programpunkterna och att deltaga i intellektuella diskussionsöverslägningar om de socialistiska principerna, så är det ett livsbehov för rörelsen att få kvinnorna med.

Och vi som i socialismen se möjligheten till höjandet av allt mänskligt liv, vi måste med fördubblade krafter arbeta för kvinnornas deltagande däri. Och det måste ske, om våra klassträvanden i sig skola innebära inte blott ett höjande ur fattigdomen, utan att livet riktas med andliga värden.

S. V.

Varje arbetarekvinna

bör vara ansluten till en socialdemokratisk kvinnoklubb.

De socialdemokratiska kvinnoklubbarna ha till uppgift att samla alla för arbetareklassens frigörelse och höjande intresserade kvinnor i syfte att verka för socialdemokratin.

Där socialdemokratisk kvinnoklubb icke finnes, böra åtgärder vidtagas för att få sådan bildad.

Intresserade kvinnor kunna hänvända sig till styrelserna för de socialdemokratiska kvinnoklubbarnas distrikt.

Blekinge: Fru Bernhardina Bengtsson, Bryggorna, Karlshamn.

Medelpad: Fru Disa Västberg, Köpmangatan 5, Sundsvall.

Gävleborgs län: Fru Inez Vickström, Köpmangatan 5, Söderhamn.

Skånes: Fru Maja Björkman-Broberg, Kornettgatan 14, Malmö.

Stockholm, Stockholms och Uppsala läns: Fröken Anna Svensson, Grindsgatan 10, 3 tr., Stockholm Sö.

Södermanlands: Fru Ellen Svedberg, Bangatan 22, Eskilstuna.

Värmlands: Fru Anna Lindgren, Klara 9, Karlstad.

Västgöta-Dals: Fru Hedvig Johansson, Egnahemsvägen 12, Göteborg.

Västmanlands: Fru Agnes Söderquist, Fiskaretorget 3, Västerås.

Örebro läns: Fru Elisabeth Karlsson, Fredsgatan 44, Örebro.

Fosterbarnstragedierna.

(Forts. fr. föreg. n:r.)

Det mest upprörande i striden om ett barn är, att det vanligen gäller pengar, antingen för fosterföräldrarna eller för de naturliga föräldrarna, som nu med det senast omtalade fallet, där en fostermor sökte ta både sitt och barnets liv, hellre än att skiljas från det. Här var det barnfaderns hustru, som, när hon gjort den sorgliga upptäckten att mannen hade ett barn att betala till, grep in för att befria honom från försörjningsplikten. Pengarna behövdes så väl i hemmet och fast föräldrarna förut skött den saken, måste det ändras. Barnet skulle adopteras bort eller tagas om hand av människor, som ej fordrade betalning. Allt ordnades, kanske utan att fostermodern ens tillfrågades och utan att barnavårdsmanen hördes. Kanske, om någon av de i saken intresserade tillfrågat eller rådgjort med barnavårdsmanen, denna sorgliga sak utagerats på ett annat sätt. Här spelade in hätskheten mot barnet, oförsonligheten inför felsteget, som skulle sonas, på samma sätt, som i det fall där en hård styvfader mishandlade ett litet barn, som var hustruns före äktenskapet. Nog finns det många fall, där föräldrarnas rätt ej är tvivelaktig, men barnets bästa gör det önskligt att det finge stanna i fosterhemmet. Ett upprörande fall skildras av en barnavårdsman, som hade hand om ett tioårigt barn, vars mor var hysterisk, hade varit straffad och förde ett ingalunda klanderfritt leverne. Barnet kom som feriebarn till en förmögen familj på landet, där hon var synnerligen omtyckt och fick stanna. Modern, som än en gång hade blivit mor, fick nu för sig att den lilla skulle bli en bra barnsköterska för den minsta och glömsk av allt utom sina egna själviska intressen fordrade hon barnet tillbaka. De mest upprörande scener utspelades och barnavårdsmanen hjälpte fosterföräldrarna att återfå barnet. När hon sedan genom rättgång sökte få förmynderskapet från modern, avslogs detta av rådhusrätten, som stod på moderns sida efter lagens bokstav. Dess bättre har hon nöjt sig med den juridiska rätten och låtit barnet vara kvar, men både fosterföräldrarna, barnavårdsman och barnet icke minst darra av ängslan för att modern skall göra sin rätt gällande.

I ett av mina första fall hade jag att göra med en sniken mor, som flyttade sitt barn till fem olika fosterhem innan det fyllt två år. Den lille stackaren hade ändå legat på sjukhus sammanlagt nio månader under denna tid. Nu vistas han sedan ett par år hos en snäll familj, som väl behövde ett ekonomiskt tillskott, men som ej på ett år fått ett öre av fadern och av modern

intet annat än brev på brev, i vilka hon överhopar dem med böner att "ta pojken som egen". Fadern hade underskrivit avtal och betalat i ett par år, men blev utan inkomster, barnavårdsmanen och myndigheterna i det samhälle, där barnet nu vistas, begrepo ej att avtalet var bindande, utan skulle ha stämning och rättegång innan de kunde göra något, fattigvården har avslagit i avvaktan på rättegångsresultatet, rätten dömde till precis det s a m m a s o m a v t a l e t s l u t a d e p å och nu står saken på precis samma ståndpunkt som förut, fosterföräldrarna få intet av vare sig föräldrar eller samhälle, men ha ej hjärta att lämna bort barnet. Hur snälla och goda sådana fosterföräldrar än äro, så äro de ej mera än människor och det blir alltid tråkigt när betalningen uteblir. Om ej den lekamliga spisen uteblir, så är det ett ständigt knot när något plagg skall anskaffas. Det har förekommit att treåringar ha fått gå i kläder, som tillhört familjens egna barn i åttaårsåldern; man har ej gjort sig besvär med att ändra dem, eller, som vid ett tillfälle skrevs till mig om ett barn: "Hon går ännu kvar i de skor hon hade vid ettårsåldern och nu har hon fyllt två; modern har ej skaffat henne några andra, fostermodern har ej råd att köpa några och barnet kan inte trampa med sina små klämda fötter när hon fått skorna på."

Det är bara de fysiska lidanden ett stackars barn kan bli utsatt för, de psykiska äro ingalunda mindre. Barnet blir ofta andligen marterat genom fostermoderns ständiga relaterande av den sorgliga historien om "hjärtlösa föräldrar, som kasta sina barn på fattigt folk att dela deras förut knappa bröd", och mycket ofta låter det beklagande: "Ja, om vi voro lika hårda som hans föräldrar så lämnade vi honom till fattigvården" etc. Så fostras barnet till hat mot sina verkliga föräldrar, krypande, ödmjuk tacksamhet mot fosterföräldrarna och svidande bitterhet mot samhället, som ställt dem vid sidan av familjen. De bli underliga, otillgängliga och opålitliga dessa barn, som få vara i ett hem på nåder. Ett brev från ett sådant barn till sin mor, som ställts till mitt förfogande av en kamrat, talar sitt tydliga språk.

"Jag vill idag svara på edert brev som jag mottagit jag trodde inte att jag skulle få något brev från eder för det dröjde så länge. Ni frågade varför jag skrev ni till eder. Jag vet inte att ni är min mor Och det är ganska lite moderskärlek ni har bevisat mig Ni skriver i edert brev att ni har det tråkigt och fatigt men jag tycker att om ni intet har mer enn Greta och mig till att hjälpa mig litet skulle det inte vara så svårt för eder. För det är kanske litet hjälp vi har fått av er men vi förstår nog att ni har fler at hjälpa där upe. Men vi tycker at ni kunde skriva

sannig tala om hur ni har det där upe men det har ni inte gjord för jag vet att vi har syskon till om 2 då är det inte under att det är svårt för eder. — — — Nu är det ett år sen jag blev låvad skor men di är inte komna ännu. Om ni inte har en bit tyk till ett bar byxor jag äger inte ett ibar som jag har varje dag tänk om ni inte med än en tjol. — — — mor säger att om jag får nya bysor och skor så skall vi fotograferas."

När man ser detta brev med den barnsliga pikturen, den trevande stavingen och det bittra innehållet gripes man av en stark medkänsla med både modern och barnet. Naturligtvis har brevet dikterats av de hätska fosterföräldrarna. Fattigvården betalar ändå för gossen, men så är det flickan också, som modern skall betala för och som hon skall kläda liksom gossen. Hon har slarvat med betalningen, men hon har också varit fattig och sjuk i månader, bl. a. haft ett benbrott. Barnavårdsmanens förfrågningar om fosterhemmet besvaras med att det "anses gott". Bara kroppen får någorlunda vård spelar det ingen roll om en barnasjäl förgiftas och marteras. Barnets insinuation mot modern om "ett syskon om 2" är upprörande. Allt vill man tro, utom det verkliga, med sanningen överensstämmande, att sjukdom och arbetslöshet finns. En fostermor gick till församlingens kyrkoherde och beklagade sig över att modern och barnavårdsmanen "dukade upp den ena historien efter den andra om moderns och faderns arbetslöshet och sjukdom och det kan väl ändå inte vara möjligt att unga människor inte kunna få arbete, inte heller att de jämt äro sjuka". Det går ej för folk ute på landet att sätta sig in i att den nöd, som är en följd av arbetslösheten, härjar värst i storstaden och att sjukdom kan bli en naturlig följd av svält och umbäranden. Mitt i allt detta drar fattigvården in på understöden, prutar på dem och bråkar över att det begäres i tid och otid. Och ändå är det skönt att få ett fall remitterat till fattigvården för varaktigt omhändertagande. För barnets skull, ty antingen hem anskaffats före eller efter remissen blir den ekonomiska saken ordnad utan att barnet får höra talas om "hjärtlösa föräldrar och barmhärtiga fosterföräldrar". En fosterbarnsinspektris sade en gång i en intervju, som på sin tid återgavs i Social-Demokraten och som kom många barnavårdsmän att vrida händerna av förtvivlan: "Ingen borde ta ett fosterbarn under 100 kronor i månaden." Hur skulle det bli om detta pris skulle anses skäligt? Endast då det gäller att skaffa hem åt barn, vars föräldrar ämna ingå äktenskap med varandra, äro innehavare av goda och väl avlönade platser och vilja bevara kontakten med barnet böra sådana fosterhem sökas, som från början behandla den lille som en väl omsedd och omhuldad inackordering, vilken när som helst kan flyttas till de naturliga

(Forts. å sid. 5.)

Socialdemokratien — framstegspartiet.

Den klyvning av det liberala partiet, som uppdelat detta i två divergerande grupper, i förbuds- och kulturliberaler, har naturligtvis varit orsak till åtskilligt politiskt kannstöpande i tidningar av olika kulörer. Den liberala pressen, som det inträffade närmast berör, ägnade händelsen mångspaltiga artiklar, varvid sympatierna självklart bestämdes av tidningens allmänna hållning vis-à-vis förbudsproblemet. I Dagens Nyheter och Stockholmstidningen, kulturliberalernas språkrör i huvudstaden, fördömdes ju förbudsliberalerna på det skarppaste.

Svenska Morgonbladet, som för några år sedan till följd av en omflyttning av aktiemajoriteten omvände sig till den liberala tron, hälsade däremot partiklyvningen med jubel och fanfarer, ja, framhöll, att det förbudsliberala partiet först nu kunde bli en politisk faktor, med vilken man måste räkna.

Gentemot denna optimism hävdade högerpressen, icke utan skadeglädje, att klyvningen i själva verket betydde en oerhörd försvagning av det liberala partiet. Ungefär samma uppfattning kom även till synes i den socialdemokratiska tidningspressen. Den fruktansvärda sanningen torde också vara, att liberalismen härmed spelat ut sin roll i aktiv svensk politik. Den söndersmuling mellan högern och den växande socialdemokratien, som det liberala partiet varit utsatt för under de sista åren, kommer nu att fortgå med ökat tempo.

Den kulturliberala gruppen, som framträder med anspråk på att representera de enda, saliggörande liberala idéerna, kommer att likna en blomma, som saknar stjälk och rot. Vad denna partigrupp saknar är icke beprövad praktisk duglighet eller intelligens, men en annan för ett politiskt parti oumbärlig sak: väljare. Därför kommer också denna partigrupp vid ett kommande val att förvandlas till en diskussionsklubb. Ett politiskt parti, som icke bakom sig har ett tillräckligt antal valmän för att kunna göra sig gällande, kan icke spela någon roll i praktisk, aktiv politik. Och detta blir fallet med det kulturliberala partiet.

Den förbudsliberala gruppen måste även räkna med ett ringa antal valmän. Ett parti, som har C. G. Ekman till ledare, kan icke räkna på att kunna samla ett större antal väljare. Genom sitt uppträdande vid behandlingen av direktiven för arbetslöshetshjälpens utdelande har C. G. Ekman dokumenterat sig som det arbetande folkets fiende och ett parti, vars ledare han är, kommer alltid att mötas av de stora massornas misstro.

Dessutom kan nykterhetsfrågan, trots sin stora betydelse, under alla förhållanden icke samla ett så stort antal väljare, att förbudsliberalerna därigenom få möjlighet att spela någon roll i aktiv politik. Nykterhetsfrågan är dock endast en av de frågor, som kräva sin fullgiltiga lösning i praktisk politik.

Om förbudsliberaler därför tro, att de ha möjlighet att enbart kring nykterhetsproblemet samla en väljarmajoritet, då ha de grundligt misstagit sig. En sak är att välja socialdemokrater, liberaler eller högermän, som samtidigt äro nykterhetsmän, en annan sak att gå till val med nykterhetsfrågan som enda enande program.

Nykterhetsrörelsens anhängare ha inom sina speciella partisammanslutningar naturligtvis röstat på den kandidat, som även varit nykterhetsman och med det ifrågavarande partiets hjälp skaffat nykterhetsrörelsen en stark representation i stat och kommun. Men man bör väl märka, att det här alltid funnits ett *både-och*, d. v. s. kandidaten har t. ex. *både varit socialdemokrat och nykterhetsman*.

Gäller det för en arbetare att välja mellan en icke-absolutist, som är socialdemokrat och C. G. Ekman, så röstar arbetaren självklart på den socialdemokratiske kandidaten, alldeles oavsett om han själv är nykterhetsman eller ej. *Det väsentliga, åtminstone för en vaken, klassmedveten arbetare, måste vara, att den kandidat, som han ger sin röst, är socialdemokrat och vill arbeta för socialismens praktiska förverkligande.* Förbudsliberalerna ha därför grundligt misstagit sig, om de tro, att de nykterhetsintresserade arbetarna komma att överge det socialdemokratiska partiet och rösta på deras kandidater vid ett kommande riksdagsmannaval. Nej, Sverges arbetare ha dock kommit så långt, att de kunna skilja detta från detta. Därtill kommer, att den till förbudsgruppen anslutna missionsförbundareliberalismen, som har sitt organ i Svenska Morgonbladet, i många avseenden är mer frihetsfientlig än den rena högern. Mörkmannaväldet, sådant det förekommer inom efterblivna delar av statskyrkan, är dock rena upplysningen jämfört med missionsförbundareobskurantismen.

Det liberala partiets klyvning i två mot varandra kämpande grupper var ur liberal synpunkt oklokt. Sammanslutna kunde dessa grupper dock spela en viss roll, men nu äro de, av allt att döma, praktiskt ur räkningen. Och kanske är dock bäst, vad nu skett. Liberalismen hade för många år sedan övergivit de frihetsidéer, som en gång fyllt den döda

formen. Det är nu mycket länge sedan Adolf Hedin tände sina brasor och kämpade för folkets andliga och ekonomiska frigörelse. Liberalismens sista stora statsman reste med Staafflagarna en oförgänglig minnesvård, på vilken står skrivet: "Här vila tanke- och yttrandefriheten. Frid över deras minne!"

De frihetsidéer, som en gång voro det liberala partiets motto och framtidsmål, ha nu övertagits av socialdemokratien. Liberalismen, den må skruda sig i förbudsvänlighetens eller kulturens mantel, har förlorat folkets förtroende. Och om förbudsliberalerna hoppas, att nykterhetsvännerna inom arbetarerörelsen skola skänka dem sina röster, då är hoppet tyvärr ett bräckligt rör. Arbetareklassen måste nu med större kraft och målmedvetenhet än förr kämpa för sina ideal. Klasskampen, striden för arbetarens ekonomiska och andliga frigörelse, är dock alltjämt det väsentliga

Nykterhetsfrågan är, om man närmare studerar den, icke blott en fråga om förbud, utan en fråga om bättre, ljusare och sundare bostäder, om bättre föda och beklädnad, om livsglädje och kultur, om en högre standard av mänskligt liv. Även om det är sant, att rusdrycksbruket också frodas inom de ekonomiskt bättre situerade klasserna, så kan dock ingen förneka alkoholismens intima samband med social nöd och vantrevnad, osunda bostäder och låg levnadsstandard.

Socialismen, som avser att på ett effektivt sätt undanröjda de samhällliga orättvisorna kämpar på samma gång för nykterhetsfrågan och tränger därvid fram till det ondas rot. En arbetare, som vill föra nykterhetsfrågan till seger, har alla skäl att rösta med det enda parti, som företräder arbetareklassens intressen, med socialdemokratiska partiet. Och han gagnar även nykterhetsfrågan bäst genom att arbeta för densamma inom det parti, som han självklart måste tillhöra, försåvitt han över huvud är intresserad av sina egna livsintressen. Om han skulle rösta på förbudskandidater, som tillhöra ett borgerligt parti och företräda småborgerliga synpunkter i alla väsentliga frågor, då vore han en förrädare mot sig själv och sin egen klass.

Alla de samhällsmedlemmar, som betrakta sig som styvbarn i det privatkapitalistiska samhället, böra lära sig inse, att socialdemokratien är det enda framstegspartiet, att deras ekonomiska och andliga frigörelse betingas av de socialistiska idéernas seger inom stat och kommun. Ett starkt socialdemokratiskt parti, det betyder omedelbara reformer, stöd åt de på arbetsmarknaden kämpande arbetarna, hjälp åt de arbetslösa, skydd mot hyresocker, genomförande av en allmän folkupplysning och större rörelsefrihet inom nutidssamhället. Den omedelbara nyttan av ett starkt socialdemokratiskt parti ligger

(Forts. fr. sid. 3.)

föräldrarna och deras anhöriga. Annars bör ingen ta fosterbarn, som är beroende av betalningen. Det invändes kanske att då skulle det ej gå att skaffa fosterhem, men det påståendet har fattigvårdens berättelser jävat. Det finns verkligen folk, som gärna vilja ha ett barn antingen för egen glädje eller också som sällskap åt eget barn och dessa äro säkert nöjda med den lilla slanten. Föräldrarna böra inte heller helt slippa undan ansvaret för det liv de satt i världen, utan skola lära sig att offra något av sina egna krav och fordringar för det. En intresserad barnavårds- och fattigvårds-sakkunnig sade en gång, då det gällde en anslagsfråga till barnhem i ett visst samhälle: "Det bästa för ett barn är hem på landet, det näst bästa hem i staden och det sämsta barnhem; som barnvän måste jag yrka avslag på barnhemsfrågan, jag unnar barnen endast det bästa."

Han menade säkert det bästa, men med erfarenhet av fosterbarnseländet så vet man snart, att det bästa för det späda barnet är ett barnhem, där det får i lugn tillbringa sina första levnadsår, ägnas en god moderlig vård och där intet personligt intresse av betalningen spelar in. Det näst bästa är goda hem på landet åt den lille hos fosterföräldrar, som antingen genom fattigvården eller annan myndighet får en kanske liten, men säker månadsbetalning. Sist kommer hemmet i staden, under ovan nämnda förutsättningar, och i dessa fall bör det från början göras klart emellan fosterföräldrar och naturliga föräldrar om rätten till barnet i framtiden. Klädesfrågan bör ordnas så att fostermodern får betalt i kontanter i stället för kläder. Det uppstår då inga tvister om när barnet behöver nytt eller hur barnet skall klädas. Fostermodern bör rätta sig efter den allmänna prisnivån och ej fordra oskäligt betalt och, om hon visar sig kunna gå med på ekonomiska jämkningar, äga företrädesrätt till barnet i fall, där det ej är fråga om att flytta barnet till dess egna anförvanter. Med nuvarande system uppstår ständigt nya stridigheter och sorgliga tragedier, väl kända av var och en som haft någon erfarenhet av barnavårdsarbete och fosterbarnsinspektion. De värnlösaste av alla, de små barnen, bli offren.

S i g r i d L u n d i n.

således i öppen dag. En arbetare, som icke inser denna nytta, är stenblind.

Socialdemokratien är ett revolutionärt reformparti. Målet, som socialdemokratien eftersträvar, är revolutionärt, ty det är ingenting annat än det borgerliga samhällets ersättande med ett socialistiskt samhällssystem. Hjälpmedlen äro härvidlag reformer, som radikalt förändra arbetareklassens allmänna lev-

En maning till lantarbetarekvinnorna.

Bland de kvinnor, som fått lära att arbeta hårdast, spara mest och röna största otacken höra otvivelaktigt kvinnan i lantarbetarhemmet. De ha sedan långt tillbaka varit utan möjlighet att göra sig hörda, och utan rätt att värna sig. Mannens arbetsgivare har också köpt hustruns arbetskraft för det lägsta möjliga. Hon har icke haft rätt att neka till mjölkning och utearbete samtidigt som hon måste sköta det egna hemmet och barnskaran. Hon ådrager sig oftast genom detta arbete värk och sjukdom, men ingen ersätter henne den förlorade hälsan. Hon har måst gå i samma tunga arbete trots havandeskap och genom barnsörd nedsatta krafter. Hon måste foga sig uti att taga barnen ur skolan för de smärres eftersyn under sitt fortsatta arbete utom hemmet. Barnens skolbildning blir på så sätt den minsta möjliga i en tid då det fordras skolade insikter i varje slag av arbete. Hon har med åren blivit utarbetad och förmår en dag ej mer. Då börjas livet som understödstagare!

Detta en liten bild av lantarbetarkvinnans lott!

Lantarbetarhustrur! Huru skola vi skaffa oss en bättre existensmöjlighet?

Genom solidaritet med männen i deras arbete för bättre arbetsförhållanden och löner. Genom enighet sinsemellan. Genom att vara vakna för att lantarbetarkvinnan även måste intressera sig för de politiska frågorna, såväl som männen. Vi böra icke låta leda oss hit och dit av de olika strömningar som råda på den trakt vi vistas. Genom att öppna våra sinnen för politiska, sociala och kulturella intressen höja vi oss själva och vår klass. Lantarbetarkvinnor! Vi äro beroende av de politiska förhållandena och de kommunala. Vi har nu rösträtt och äga således möjlighet påverka lösningen av de frågor, som ligga oss närmast, och

nadsvillkor och göra den lämplig och förberedd att övertaga de samhälleliga produktionsmedlen. Därför kan socialdemokratien också beteckna sig som det enda framstegspartiet.

Kulturliberalerna och förbudsliberalerna lika väl som bondeförbundarna och högern äro arbetareklassens poli-

varför då icke söka bättra vad som fordom brustit?

Kan en lantarbetarkvinna göra något, kanske många spörja i hopplös förtvivlan.

Kanske icke en, men en kår av kvinnor, som veta vad de vilja. Vi kunna sammansluta oss i diskussionsföreningar och där dryfta det som för oss lantarbetarkvinnor är av vikt i politiskt och kommunalt hänseende. På många platser i landet finnas socialdemokratiska kvinnoklubbar i vilka arbetarkvinnorna samlas för rådplägning och upplysning om de frågor som höra samman med arbetareklassens rättfärdighetssträvanden, ekonomiskt och socialt. Därför skriv in eder i närmaste kvinnoklubb, bilda ny där ingen finnes! Säg icke: "Jag kan intet göra", ty detta är endast ovillighetens och slöhetens försvarsord. Alla kunna göra något, ty i de allmänna intressena bottna ju innerst hemmen. I dem inneslutes våra barn och deras skolor, våra gamla och deras fattigvård, våra änkor och deras oförsörjda barn, vår ungdom och deras fostran och yrkesutbildning, våra bostäder och deras förbättrande.

Lantarbetets kvinnor! Vi få icke längre vara slöa, vi få ej draga oss undan. Klubbarna äro till för att ena oss och där skola vi lära oss arbeta för varandra och med varandra. Vi få lägga bort den småaktiga egoismen, som endast låter oss tänka på det egna jagets intressen och arbeta för att skaffa oss samma mänskiorätt och samma människovärde som andra arbeta för.

Upp till samling i soc.-dem. kvinnoklubbar! Låt industrins kvinnor se att de ej äro ensamma i kampen. Låt oss visa att lantarbetarkvinnan ej är så slö och så borta som det nu ser ut! Må det bliva en enig arbetarklass av landsbygdens kvinnor och män, det behöves i en tid då reaktionen söker efter landvinningar. T—

tiska fiender, oavsett om de kläda sig i förbudsvänlighetens eller fredsvänlighetens skrud. Den, som vill frihet, rätt åt alla, humanitet, fred och nykterhet, han röstar socialdemokratiskt, ty därmed kämpar han bäst för de ideal, som han vill föra till seger.

Gustav Åström.

Brunnsviks Folkhögskola.

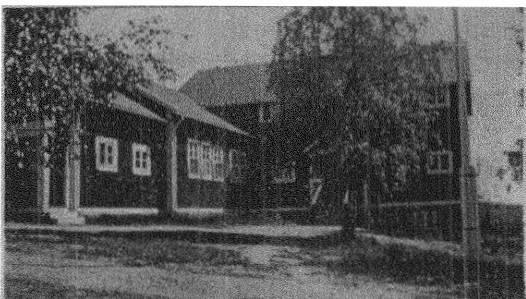

Yngve Hugo och Rickard Sandier.
Föreläsare vid sommarkursen.

Strålände sol över glittrande vatten och gröna hagar. Äntligen blev det då soliga och varma dagar även denna sommar, och de kommo precis som beställda för oss som deltog i den studieledarkurs som av A. B. F. anordnats vid Brunnsviks folkhögskola 1—14 juli.

Brunnsvik, arbetarungdomens egen folkhögskola, där uppe i fager Dalabygd, borde det inte stå som en häring för de unga, och jag tänker nu närmast på de unga kvinnorna inom vår rörelse? Kunskap är inte bara makt som det så ofta framhålls, det är också andlig rikedom och glädje.

Det klagas emellertid av skolans lärare över, att det kvinnliga inslaget i elevantalet är så försvinnande litet. Så var det också nu vid denna sommarkurs, bara fattiga åtta kvinnor bland närmare ett åttiotal kursdeltagare. Är då bildningsintresset så mycket mindre bland kvinnorna än bland männen? Detta var den stående fråga som vi dagligen gjorde oss under vår vistelse vid kursen. Eller var skall man egentligen söka orsakerna? Inte alltid kan det hänvisas till bristande tid, och svårigheten för de gifta kvinnorna att vistas borta från hemmet. Och när det gäller själva folkhögskolan, då tänker man ju närmast på de unga ogifta

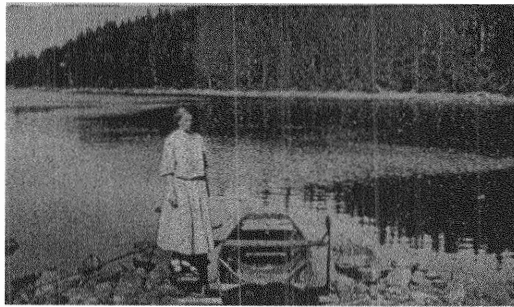

Brunnsvik: Skolan.

kvinnorna, så då äger åtminstone inte den senare invändningen berättigande. Och nog skulle man väl även nu kunnat uppbringa ett fyrtiotal kvinnor från hela landet till denna fjortondagars kurs.

Felet ligger nog däri, att kvinnorna ännu inte riktigt fått klart för sig hur bildningsarbetet bör bedrivas. Ty att vi måste bedriva bildningsverksamhet i en eller annan form, det tror jag alldeles säkert, att vi äro överens om. Vi ha nu samma möjligheter och precis samma skyldigheter som männen att göra oss gällande i det offentliga livet, och då, ja förresten i vilket fall som helst, så borde det vara ganska naturligt att vi också vore lika måna om att skaffa oss kunskaper.

Den nu avslutade studiekursen avskräckte nog kanhända många på grund av de bestämmelser, som voro fogade till densamma. Vi måste dock nu på allvar börja fordra både av oss själva och av varandra, att vi verkligen fördjupa vårt bildningsarbete, och att vi bedriva det på ett grundligare sätt än vad vi gjort hittills. Med det kamratliga förhållande, som vid Brunnsvik är rådande mellan lärare och elever, blir också arbetet endast en lek, och vi, som varit nog lyckliga att få deltaga i denna kurs, komma nog att i tacksamt minne bevara den kamratlighet och det intresse, varmed våra lärare gått till sina uppgifter. Vi ska

Brunnsvik: Trollsjön.

heller inte tro, att man behöver ha tråkigt vid Brunnsvik. I det rike, där Yngve Hugo för spiran, finns minsann inte plats för trång och tungsint trumpenhet. Jag kan verkligen inte tänka på Brunnsvik utan att samtidigt för mina ögon frammanas bilden av vår riksstudieledare, där han med väldig schwung och ett alltid oförbränneligt humör anför Brunnsviks egen nationalsång: "Hej gamle Friskus, vad vore livet om ej man hade ett glatt humör?"

Undervisningen var denna gång indelad i föreläsningar och cirkelarbeta växelvis, och deltagarna voro verkligen så intresserade av sina uppgifter, att de inte nöjde sig med diskussionerna i skolsalen, utan fortsatte dem i regel ute på skolgården. De ämnen, i vilka lämnades undervisning, voro som förut

omnämnts i tidningarna: nationalekonomi, fackföreningskunskap samt stats- och kommunalkunskap. Lärare i dessa ämnen voro Rickard Sandier, Sigfrid Hansson och Edgar Sjö Dahl. Därjämte förekommo föreläsningar om bildningsarbetet och instruktion i biblioteksteknik av Yngve Hugo, samt föreläsningar i sociologi av H:son Holmberg.

För deltagarnas nöje ha anordnats samkväm, samt utflykter på vatten och land, och det är med verklig saknad man vänder åter till vardagslivets bestyr, och allesammans äro vi överens om, att en härligare semester ha vi inte kunnat tänka oss.

Vi kvinnliga deltagare ha också diskuterat och ventilerat spörsmålet om det inte skulle vara möjligt för kvinno-

Brunnsvik: Skolgården.

förbundet att anordna en dylik kurs, åtminstone på en åtta dagar, nästa sommar. Skulle detta vara möjligt, då måste våra klubbar spanna sina yttersta krafter, för att kunna sända deltagare dit.

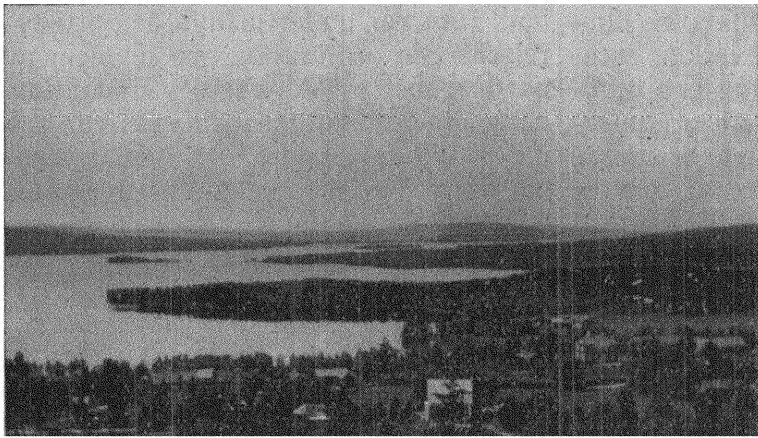
Det är inte bara de praktiska kunskapernas inhämtande som gör en dylik kurs så värdefull för oss, utan det är i ännu högre grad det tillskott av andlig kraft som man alltid erhåller av att vistas tillsammans med andligen spänstiga människor, och varigenom man även sporras att fortsätta på den inslagna vägen och arbeta för upplysning både åt sig själv och andra. Värdefull är också den inblick man får i själva organisationen av bildningsarbetet.

När man kommer i närmare beröring med Brunnsviks folkhögskola, så kan man inte annat än på det livligaste önska, att så många som möjligt av våra kvinnor kunde få genomgå en eller två kurser där. Det förefaller därför naturligt när man faller på den idén, som kanhända vid första påseende av Morgonbris läsare anses alldeles omöjlig, men som dock inte borde få vara det, nämligen att vi inom våra klubbar och distrikt skulle på ett eller annat sätt anskaffa pengar till stipendier åt några kvinnor för varje år till en kurs vid Brunnsvik.

Kursen pågår från 10 oktober till 30 april, med uppehåll för julferier. Avgiften är för inackordering för 6 månader à 75 kr. pr månad 450 kr. därjämte kursavgift 50 kr., summa alltså 500 kr. Som skolan är statsunderstödd erhålla emellertid medellösa och mindre

bemedlade elever statsbidrag, som utgår, för detta år med högst 180 kr. åt obemedlade och 90 kr. åt mindre bemedlade. Därjämte finnes vid skolan en lånekassa för räntefria studielån på högst 150 kr. Förfrågningar och inträdesansökningar sändas till föreståndaren för Brunnsviks folkhögskola, Sörvik.

I första årskursen meddelas undervisning i allmän kulturhistoria, religions- och svensk historia, stats- och kommunalkunskap, ekonomisk geografi, nationalekonomi, fysik och kemi, astronomi, geologi, biologi, hygien, svenska språket, matematik och bokföring samt folkbildningsarbetet. I kvinnlig slöjd lämnas undervisning i vävning, sömnad, virkning och fransflätning, jämte hemmets vård och barnavård.

Brunnsvik: Perspektivbild över sjön Vessman, Skolan och Storgården.

I andra årskursen undervisas, förutom i här förut uppräknade ämnen, i lagkunskap, tyska och engelska språken, varjämte föreläsningar hållas i kooperation, fackföreningsrörelse m. m.

Denna korta hopsummering visar att det nog lönar mödan våga en liten ansträngning för att bereda möjligheter för våra unga arbetarekvinnor att få besöka skolan. Tänk om vi ändå skulle försöka tänka oss, att vi skulle göra en riktig kraftansträngning för att för varje år skicka en eller flera kvinnliga stipendiater från varje län! Det skulle verkligen vara en uppgift som klubbarna borde vara glada åt att få ta sig an. Vi kunna nog också göra mycket genom att försöka väcka intresset för skolan.

Gå bara till er själva, alla ni som inte längre höra till de unga, och tänk på, hur mycket lättare arbetet nu skulle vara om ni i ungdomen hade varit i tillfälle att inhämta litet mera kunskaper. Tänk på att hela vårt arbete i arbetarerörelsens tjänst syftar på att göra framtiden ljusare för människorna, och skall detta någon gång kunna förverkligas, då måste vi också se till att framtidens människor bli kunnigare, mera vidsynta och mera självständiga än vi.

När ni därför läst de här raderna,

Skola även vi hjälpa till?

"Hej å hå! jungman Jansson, redan frisk är morgonvinden, sista natten rullat undan och Constancia ska gå."

Ännu efter hemkomsten ljuda i mina öron tonerna av Dan Anderssons käcka sång, sjungen av glada, levnadsfriska kamrater vid Brunnsvik.

Constancia, ja, det är ett namn som Brunnsviks folkhögskolas kyrkbåt ska ha när den en gång blir färdig. Det var det beslut som av deltagarna i sommarkursen fattades vid avskedssamkvämet sista kvällen. När blir den då färdig? Jo, när vi alla som verkligen intressera oss för bildningsverksamheten och för Brunnsvik samlat nog

många tioöringar till att betala ensådan båt. En liten fond finnes redan, och nu gäller det bara att med förerade krafter göra denna större. Vad skall då Brunnsviks folkhögskola med en sådan båt, frågar sig kanske någon, och vad har det med bildningsverksamheten att skaffa? Jo, ser ni, A. B. F. kommer i fortsättningen att var-

enda sommar anordna studiekurser vid Brunnsvik, och folkhögskolan är, som ni kanske alla veta, belägen vid den vackra sjön Vessman. Vid dess stränder

Brunnsvik: Badviken.

skall vi således mötas varenda sommar, bildningsintresserade från hela vårt land, och som människan inte kan leva endast av bröd, så kan hon heller

så lägg dem inte genast till handlingarna, utan ta upp frågan i klubben, diskutera den, för den sedan vidare till distriktsledningen och så ut över hela distriktet. Alltid kunna vi åstadkomma något, och om vi räkna efter så bör ju inte utgifterna bli så betungande.

Och vi skola heller inte ge oss någon ro förr än vi fått våra föreningar genomsytrade av A. B. F:s bildningsverksamhet.

H. F.

inte leva enbart av läxläsning utan hon behöver så innerligen väl få göra en liten sjötur då och då. Och en härligare förströelse än en båtfärd på Vess-

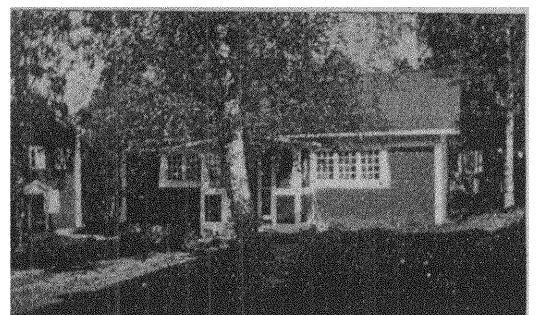

Edgar Sjö Dahl och Sigfrid Hansson.
Föreläsare vid sommarkursen.

man kan man knappast tänka sig. Men även här finnes ett men, och det är att det inte går att göra båtfärder utan båt och det är därför som vi ska samla tioöringar och sända till A. B. F:s riksstudieledare fil. kand. Yngve Hugo, adr. A. B. F., Sörvik. Han blir så innerligen glad om vi då och då sända honom en hälsning i form av tioöringar med påskrift "till Constancia". Det bör bli en ganska nätt summa om alla som genom sina organisationer äro anslutna till A. B. F. satsa var sin tioöring och satsa vi flera blir båten ändå större. Och det är inte alls farligt att den blir för stor, ty äro vi så duktiga att vi samla ihop mera pengar än vad båten kostar, lägga vi dem i folkhögskolans lånekassa för räntefria studielån åt fattiga elever. Alltså, kamrater! genast till verket och när björkarna nu nästa år åter klädas gröna kring Vessnans stränder då sjösätta vi "Constancia!"

H. F.

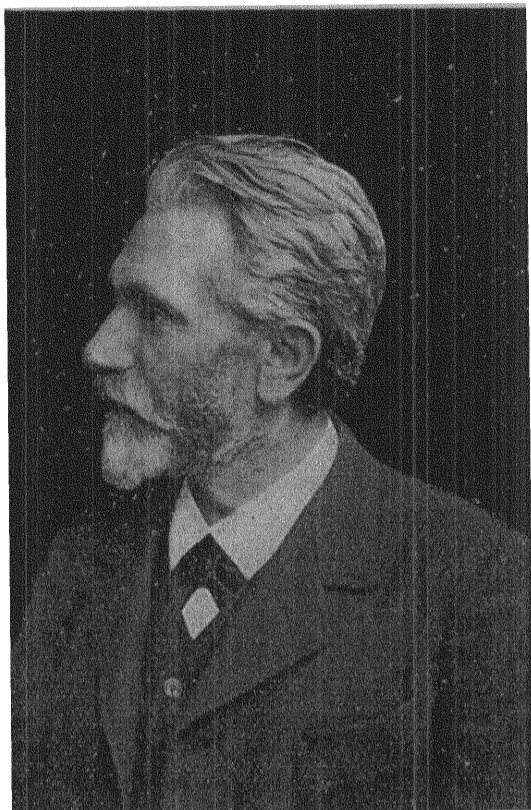
**SPRID MORGONBRIS!
ANSLUT EDER TILL DEN SOC.-
DEM. KVINNORÖRELSEN.**

Brunnsvik: Elevbostad.

August Bebel.

Ett tioårsminne.

Den 13 augusti är en dag, som icke går obemärkt förbi bland Tysklands socialdemokrater. I år betecknar detta datum ett tioårsminne, ty tio år ha nu gått, sedan Tysklands socialister och arbetareklass drabbades av sorgebudskapet, att deras avhållne hövding och ledare, August Bebel, hastigt avlidit, medan han ännu arbetade på sitt stora verk, sin självbiografi. Knappast någon folkledare har så vunnit hela arbetareklassens kärlek som August Bebel. Man kan inte låta bli att känna sig varm i själen, när man hör de tyska partikamraterna med en röst, som darrar av vördnad och dyrkan tala om sin store ledare, som betydde så mycket, inte endast för den tyska socialdemokratien utan för arbetareklassen i dess helhet och för den enskilde arbetaren, som har att tacka Bebel för en stor del av sin kampglädje och sitt framtidshopp. Men överallt, över hela världen, även utanför partikretsar väcker August Bebels namn till livs minnet av en rakryggad och ärlig kämpe, som var mera än endast partiman — en eldmänniska, flammande av hänförelse för rätt och sanning. Inte minst kvinnorna, vilket läger de än tillhöra, ha anledning att med glädje och tacksamhet minnas Bebel såsom en av de få män, vilka förstått att rättvist och objektivt bedöma kvinnans ställning till familjen, samhället och hela den mänskliga kulturen.

August Bebel föddes i Köln den 22 februari år 1840. Hemmet var fattigt, och Bebel erhöll den nödtorftigaste undervisning i en s. k. fattigskola. När han var tolv år gammal stod han ensam i världen, ty både fadern och modern voro då döda, och omhändertogs av

fattigvården. Som fjortonåring kom han i svarvarlära och genomgick lärlingstidens hundår utan det ringaste tillfälle till andlig förkovran. Men en duktig yrkesarbetare blev han, och redan som suttonåring avlade han sitt gesällprov för att sedan ge sig ut på vandring. Under tre år genomvandrade han som gesäll Tyskland, Österrike och Schweiz och såg och lärde åtskilligt, inte bara sådant som hörde till svarvaryrket utan även ting, som väckte hans begär att utträtta något för arbetareklassen. År 1860 slog han sig ned i Leipzig och etablerade sig redan 1864 som självständig svarvaremästare. Här gjorde han en stor insats i en arbetarbildningsförening, som bildats av liberaler. Bebel arbetade med verklig entusiasm inom denna förening och utbildade sig själv därigenom till organisatör och talare. Hans egen bristande bildning och hans hunger efter vetande gjorde, att han från denna tid kom att anse bildningsfrågan som arbetarerörelsens huvudpunkt. Redan år 1862 invaldes han i föreningens styrelse och blev 1867 dess ordförande. Vid denna tid hängde Bebel ännu kvar vid en borgerlig åskådning och tillbakavisade bl. a. kravet på allmän rösträtt samt tog avstånd ifrån, ja, t. o. m. bekämpade Lassalles idéer. Hans politiska ställning kan närmast betecknas som en radikal, antipreussisk demokrat. Som representant för sachsiska folkpartiet invaldes Bebel år 1867 i Nordtyska riksdagen. Bland riksdagsuppgifterna intresserade honom de praktiskt sociala frågorna mest, och hans utveckling gick ständigt i vänsterriktning. Framförallt visade han sig vara ivrig antimilitarist. År 1865 hade socialisten Wilhelm Liebknecht utvisats från Berlin, och då funnit en tillflyktsort i Leipzig. Liebknecht var övertygad marxist och teoretisk revolutionär men kunde vid denna tid, då han förföljdes av polisen och Tyskland ännu behärskades av reaktionens järnhand inte allt för öppet agitera för sina åsikter. Men han utgav sig för att vara radikal och arbetade försiktigt och systematiskt för marxismen. Det var genom beröringen med Liebknecht som Bebel så småningom blev vunnin för socialismen. Och i Nürnberg bildades år 1868 en arbetareassociation enligt Marx program, som med Bebel till ordförande konstituerade sig som Tysklands socialdemokratiska parti.

Någon har sagt, att "Liebknecht var den tyska socialdemokratiens huvud, Bebel dess hjärta". Och knappast någon har väl känt djupare eller levat mera helt för den tyska socialdemokratien än Bebel. Här vill jag endast i korthet nämna de yttre linjerna av hans

offentliga verksamhet. Sedan Nordtyska riksdagen efter tyska rikets enhet blivit Tysklands riksdag, var Bebel under flera tiotal år riksdagsman och bekämpade djärvt och skoningslöst Bismarcks järn- och blodpolitik samt förde i alla sociala frågor arbetareklassens talan. På grund av sin verksamhet som riksdagsman fick Bebel lida fängelsestraff på sammanlagt 3 1/2 år enligt domar för högförräderi åren 1872 och 1886. Till följd av socialistlagen måste han lämna Leipzig och bosatte sig då i Berlin. Där verkade han ivrigt för de marxistiska principerna och förordade särskilt deltagande i riksdagsarbetet, vilket gjorde, att han kom på spänd fot med både den revolutionära vänsterflygeln och den socialreformatoriska högerflygeln av socialister. Hans energi och kraft gjorde dock att alla sågo upp till honom och tjustades av hans personlighet. Han var under många år partistyrelsens ene ordförande och medlem av partiorganet "Vorwärts" redaktion. Både inom och utom riksdagen var han outtröttlig som talare, och hans yttranden voro alltid medryckande och eggande, men fastän inspirerade av lidelsefull känsla alltid logiska och klart genomtänkta. Som skriftställare har Bebel gjort sig känd och uppskattad i varje land, där det finnes en arbetareklass som överhuvudtaget kan läsa.

Det är isynnerhet två frågor, som August Bebel med förkärlek behandlade, kvinnofrågan och militärfrågan. Hans mest lästa arbete torde vara "Kvinnan och socialismen" eller som den med en äldre titel kallades "Kvinnan i forntiden, nutiden och framtiden". Den sistnämnda titeln erhöll boken, för att den skulle bli skyddad för censuren. Vid sidan av Marx, Engels och Lassalles skrifter är denna bok den tyska socialismens litterära huvudverk. Med genialisk konsekvens bevisar Bebel, hur den moderna kvinnofrågan kommer till korta inför det kapitalistiska samhällssystemet, och hur särskilt kvinnan som maka, mor och samhällsmedlem får lida under kapitalismen. Dels logiskt och klart, dels med visionär glöd målar Bebel i detta verk ut framtidsstaten, socialiststaten, som är Guds rike på jorden. Och denna framtidsvision har betytt oerhört mycket för trötta arbetarkvinnor, som nästan dignat under en mångdubbel arbetsbörda men ändå haft kraft till att organisera sig och aktivt delta i arbetarerörelsen. Bebels bok har varit de tyska socialisternas uppbyggelsebok, som skänkt ljus, färg och glans åt deras arbete för framtiden. Även om Bebels framtidsstat aldrig kan bli, sådan han målade den, så kan man dock fortfarande med trosvisshet arbeta för att få grundtanken i hans stora arbete helt genomförd i praktiken. Hemmen skola ej vara familjens ensak utan samhällets viktigaste institution, och därför skall även samhället se till, att varje hem fyl-

Den allmänna kvinnörösträtten i Holland.

Brev till Morgonbris av
fru L. Tilanus, Haag.

De holländska kvinnorna ha nu för första gången gått till val efter den allmänna rösträttens genomförande, kommunalt, för val av kommunalrepresentanter i hela landet.

Socialdemokraterna har på ungefär ett tusen representanter förlorat femtio, alltså en tjugonedel. De kvinnliga socialdemokratiska representanterna ha däremot ökat. Vi ha nu femtiofyra i stället för förut femtio kvinnliga representanter. Vi hade i allmänhet räknat på förlust för vårt parti första gången det valdes efter den allmänna rösträtten.

Vid de senaste parlamentsvalen förlorade socialdemokraterna en elftedel av sina mandat, alltså mera än vid de kommunala valen nu.

För oss socialdemokrater var det dock glädjande, att vi i Amsterdam inte blott kunde hålla ställningen utan ytterligare befästa densamma med ökning av två mandat. Vi ha nu sexton representanter av de fyrtiofem som utgör stadens hela representation. Här ha också kvinnorna utfört en intensiv propaganda de sista två åren.

I Amsterdams stadsfullmäktige motionerades före valen av socialdemokrater om inrättande av en kommunal inköps- och försäljningscentral för bakteriefri mjölk, liksom om upprättandet av en stor centralsaluhall. Detta, liksom den goda kommunala finansieringen, utförd av socialdemokrater i åtskilliga hänseenden, samt den utmärkta kommunala moderskapsförsäkringen, tillkommen under socialdemokratisk egid, förde otvivelaktigt många av arbetarklassens kvinnor över på socialdemokraternas sida.

Vi äro i allmänhet taget ej besvikna över verkningarna av den allmänna kvinnörösträtten, och vi hoppas att denna mer och mer skall komma socialdemokratin till godo. När kvinnorna mera uppfattat de stora, samhälleliga frågorna, t. ex. avväpning och socialisering, då skola de icke förhålla sig passiva. Allt beror dock på propagandan bland kvinnorna, liksom på de stora europeiska händelserna.

ler minimifordringarna på trevnad och hygien. Samhällets förpliktelser mot modern och barnen äro betydelsefullare än något annat, då kvinnan genom att bli mor är samhällets grundval och stöttepelare och barnet är samhällets unga, friska cell. De sanningsord, som Bebel sade om kvinnan och hemmen är något som än i denna stund är nytt och aktuellt, ett testamente till var och en, som tror på och arbetar för ett bättre framtidssamhälle.

Astrid Forsberg.

Den internationella kvinnliga arbetarskekongressen i Wien i augusti.

I samband med den av fackföreningsinternationalen anordnade sommarskolan, har Int. kvinnliga Arbetareförbundet utlyst sin internationella kongress. Till slottet Schönbrunn, i närheten av Wien, har såväl kongressen som sommarskolan förlagts. Kongressdeltagarna få därigenom också ett tillfälle, att bevista sommarskolekursen. Densamma pågår från 10—15 aug., under ledning av D:r Max Winter. Bland frågor, som upptagits på programmet för kursen, nämnas:

- 1) Internationell fackföreningsrörelse.
- 2) Internationella arbetarefrågor och organisationsutvecklingar.
- 3) Den kooperativa rörelsens internationella utveckling.

Den kvinnliga fackföreningskongressen pågår 14—18 aug. Dagordningen upptager en rad viktiga spörsmål, av vilka vi nämna, bland övriga:

- 1) Rapporteringar över organisationens arbete, sedan kongressen i Genève 1921.
- 2) Fredsarbetet inom organisationerna anslutna till de kvinnliga fackföreningarna.
- 3) Rapporteringar angående internationell arbetslagstiftning.
- 4) Reglering av lönerna inom hemarbetsindustrin.
- 5) Utbetalande av familjelönetillägg efter fixerad skala.

Representationsrätt äger varje landsorganisation med 5 ombud för det första 50,000-talet kvinnliga arbetare och vidare 1 ombud för varje ytterligare 50,000 medlemmar. Dessa ombud äga rätt att deltaga i kongressens samtliga förhandlingar. De enskilda fackföreningarna äga även rätt att sända representanter, 2 för varje påbörjat 50,000-tal medlemmar, vilka dock ej äga rätt att deltaga i konferensens enskilda sammanträden.

Av det redan inrapporterade delegeradeantalet komma, efter vad som synes, majoriteten från världens största industriland, "Förenade staterna". Där är ju också den kvinnliga industriarbetareklassens antal störst, varför den fulltaliga representationen därifrån får sin naturliga förklaring. Vi presentera därför några av de kvinnor, som komma därifrån. Bland dem märkas den välkända mrs Robins Raymond. Hon var ledare för den bekanta "Hart Schaffner och Marx strejken" inom beklädnadsindustrin i Amerika för några år sedan. Över 40,000 män och kvinnor voro indragna i denna öppna konflikt. Mrs Raymond är president för den internationella arbetarskeorganisationen. Från typografförbundet i U. S. A. kommer mrs Maud Swartz.

Handskmakareförbundet representeras av miss Elisabeth Christman. Miss Christman är ledare och stiftarinna av Chicagos kooperativa handskfabrik. Det enda koop. produktionsföretag inom landet i den branschen.

Miss Agnes Nestor är välkänd för sitt humanistiska arbete inom skyddslagstiftningsarbetsområdet för kvinnliga arbetarskor. Hon är mångårig ledamot inom lagutskotten för dessa reformer.

En annan delegerad kongressmedlem från U. S. A. är miss Agnes Jonsson, organisatör för skomakeriarbeterskorna.

Miss Mary Dreiers namn är väl känt långt ut över Amerikas ram. Hennes varmhjärtade, offentliga artiklar för en effektivare industriskyddslagstiftning bland industrier, som sysselsätta kvinnor och barn, voro de första appeller som väckte det allmänna intresset till liv för dessa mänskliga reformers nödvändighet inom Amerikas stora industricentrum, där miljontals kvinnor arbeta. Miss Dreier har vid sidan om sig i detta arbete haft en god kamrat och medhjälperka i miss Mary Andersson, chef för U. S. A. kvinnliga arbetsbyrå. Miss Mary Andersson är också delegerad till kongressen. Båda dessa kvinnors arbete för "bättre löner", "bättre arbetsförhållanden" inom industrien i Amerika för de kvinnliga arbeterskorna är ovärderlig.

Från Hatt- och Mössarbetareförbundet kommer miss Rose Schneidermann.

Vidare kommer Frida S. Miller, mångårig sek. för Pennsylvania lantarbetareförbund, från vilket hon erhållit mandat till kongressen. Miss Paulina Newman kommer till kongressen i egenskap av president och medlem av internationella exekutivkommittén för arbetarskeförbundet. Från Kina och Japan komma miss Kato och miss Shimn. Englands delegeradeantal är inte ännu fastställt. Bekant är, att D:r Marion Phillips, miss Harrison Bell, miss Madelina Symons komma att representera. Ävensom representanter från Frankrike, Belgien, Kuba, Italien, Tjeckoslovakiet, Ungern, Polen, Australien, Mexiko. Från Sverige är hittills endast känt att fru Ellen Jonsson, ombudsman för Stockholms klädsömmerskeförening kommer att resa.

Kongressen lovar, som synes, att samla en representativ samling kvinnor från alla länder kring gemensamt arbete för organisationsfrågor och reformer, som vänta sin utveckling och lösning. Clarté.

Den amerikanska kvinnörörelsen.

Från Förenade staternas nationella kvinnoparti, genom dess pressekretariat, har Morgonbris erhållit en redogörelse för det arbete som planeras och för arrangemangen till årskongressen den 20—22 juli d. å.

Konferensen, som då detta läses redan ägt rum, vill utgöra en hyllning till 75-årsminnet av den första offentliga fordran av och från kvinnor som tog sig uttryck för första gången i världen genom en liten kvinnokonferens som ägde rum vid "Seneca Falls" i staten New York i Amerika den 20 juli 1848.

Då framfördes kravet på lika rättigheter för kvinnor som för män i det samhälleliga livet av en liten skara pionärer, bland vars främsta må nämnas Susan B. Anthony, som ägnade hela sitt liv för kvinnans frigörelse.

De amerikanska kvinnorna planera nu en omfattande rörelse för åstadkommande av en likformig statsförfattning i samtliga stater inom det federala statsförbundet, med syfte att kvinnor må, utan inskränkningar, erhålla samma rättigheter som männen i statligt, kommunalt och medborgerligt avseende.

Ett representativt klubbmöte.

Måndagen den 9 juli hade Ludvika soc.-dem. kvinnoklubb ordinarie sammanträde och till detta inbjöds Grängesbergskamrater. Klubben fick även besök av de kvinnliga kursdeltagare från A. B. F:s studieledarekurs i Brunnsvik. Det hör nog till sällsynt-

Tiden blev bara för kort för Brunnsvikarna, de skulle hem till föreläsning, ty där fick ej skolkas ifrån någonting, och så skildes man åt för att lägga ännu ett minne till alla dessa härliga och oförgätliga dagar och minnen från vår vistelse vid Brunnsviks folkhögskola.

A. S.—n.

Från kvinnoklubbarnas arbetsfält.

Från Karlskoga.

Karlskoga kvinnoklubb höll den 16 april sitt årsmöte.

Års- och revisionsberättelserna upplästes och godkändes.

Under året har hållits 12 ordinarie och 4 extra möten samt kamratmöten tillsammans med Örebro-, Skoghall- och Degeforsklubbarna. Julgransfest för medl. med anhöriga samt ett "arbetarnas sommarting" ha hållits, det sistnämnda tillsammans med arbetarekommunen och ungdomsklubben.

Fredsfrågan, skolfrågan, och barnavårdsfrågan ha diskuterats. I årets valrörelse har klubben deltagit, så ock i förbudsomröstningen. Deltagit i 1 maj-demonstrationen under egen fana. Hjälpt de arbetslösa tombola med vinster. Insamlat 70 kr. till hungrande barn i Ryssland. Två föredrag ha under året hållits med Agda Östlund och Agnes Söderkvist som talarinnor. Klubben har haft ombud vid Folkets hus årsmöte, koop. årsmötet, distriktskonferensen i Örebro samt Örebro-Kuriens årsstämma. Klubben äger andelar i dessa företag samt i Folkets park.

Morgonbris har spritts bland både medl. och utomstående.

Klubben har även en arbetsförening.

Inkomster och utgifter ha balanserat på kr. 886: 85.

Till styrelse för innevarande år valdes de förutvarande, nämligen fruarna Aug. Forsman-Lövkvist, Anna Wahlström, Klara Johansson och Söderberg. Revisorer blevo fruarna Ellen Rundkvist, Anna Elfström och Hilda Bohlinder.

Klubben firade samtidigt sin 15-åriga tillvaro.

Mötet var alltigenom intressant och präglat av god kamratanda.

Med varm hälsning till landets kvinnoklubbar. R e f.

Från Timrå.

Timrå socialdemokratiska kvinnoklubb höll sitt årsmöte den 1 mars.

Av styrelse- och revisionsberättelserna framgick, att klubben under det gångna året haft 21 ordinarie möten, därav 4 kamratmöten, 1 föreläsning i kommunalkunskap, 8 uppläsningar i olika ämnen, 2 fester till förmån för sjuka kamrater, 1 utflykt till Timrå för-

heterna att ett klubbmöte har besök från så vitt skilda klubbar som detta. Där träffades kamrater från Ludvika, Grängesberg, Bofors, Örebro, Halmstad, Linköping, Uppsala och Stockholm. Kamrater som aldrig sett varandra men arbetat för samma idéer och samma mål. Stämningen fick också denna verkliga kamratkänsla som alltid bör och skall besjåla oss. Där hölls tal och hurrarop samt utbringades leve för det blivande kvinnodistrikttet, som vi hoppas skall bliva verklighet.

Tiden blev bara för kort för Brunnsvikarna, de skulle hem till föreläsning, ty där fick ej skolkas ifrån någonting, och så skildes man åt för att lägga ännu ett minne till alla dessa härliga och oförgätliga dagar och minnen från vår vistelse vid Brunnsviks folkhögskola.

A. S.—n.

sörjningshem, där klubben bjöd samtliga intagna skyddslingar på kaffe, samt till sist har klubben tagit initiativ till bildandet av föreningen Hem och Skola i Timrå.

Klubbens medlemsantal var vid årets början 72. Under året ha ingått 14 och av olika orsaker utgått 14, vadan medlemsiffran vid årets slut var densamma.

Under året har försålts 600 ex. av Morgonbris.

Utgifter och inkomster ha balanserat på kr. 2,603: 21. Styrelsen beviljades full och tack-sam ansvarsfrihet.

I tur att avgå ur styrelsen voro Maria Backlund och Teresia Vidman. Den förstnämnda återvaldes och i den senare ställe valdes Sigrid Edström.

Å mötet, till vilket medlemmarnas manliga anförvanter inbjöds, bjöds på kaffe.

Efter rasten höll kamrat Disa Västberg från Sundsvall ett intressant föredrag över ämnet: Kvinnornas ställning inom olika yrkesgrenar.

Därpå diskuterades en bordlagd fråga: Vilken samhällsfråga anses ligga kvinnorna närmast? I anledning av denna fråga höll folkskollärare Frej Emil Larsson en intressant utredning över De nya praktiska fortsättnings-skolorna.

Vidare förekom musik av Fagerviksverkens musikkår samt sång av fröken Ingeborg Nordin från Fagervik.

Det i allo lyckade mötet avslöts med avsjungandet av "Internationalen" samt ett leve för den socialdemokratiska kvinnorörelsen. R e f.

Från Skivarp.

Skivarps soc.-dem. kvinnoklubb höll söndagen den 11 februari sitt årsmöte. Års- och revisionsberättelserna föredrogos och godkändes och beviljades styrelsen ansvarsfrihet. Inkomster och utgifter balanserade på 284 kr. Det framgick av årsberättelsen, att klubben hållit 12 ordinarie och 2 extra möten. Ett offentligt möte med föredrag av fru Agnes Söderkvist. Medlemsantalet i klubben är 15.

Till styrelse för 1923 valdes fru Elna Nilsson, ordf., fru Nanny Nilsson, kassör, fröken Ellen Nilsson, sekr., fru Bertha Lundgren, v. ordf., fru Mathilda Olsson, v. sekr. Till kommissionär från Morgonbris valdes fru Emma Larsson.

Av förbundets tidning Morgonbris har under året sålts 375 ex. Klubben är ansluten till Soc.-dem. kvinnoförbundet genom distriktet. Den är även ansluten till arbetarekommunen på platsen. Klubben är representerad i kommunalfullmäktige. Den har med ett

ombud deltagit i konferensen i Malmö och varit representerad på tvenne instruktionsmöten, ett i Trälleborg och ett i Tomelilla. Det är en genomgående önskan av klubbens medlemmar, att ortens kvinnor mera än hittills anslöto sig till klubben.

Med kamrathälsning landet runt.

R e f.

Från Knislinge.

Knislinge soc.-dem. kvinnoklubb höll årsmöte den 12 februari. Styrelse- och revisionsberättelserna föredrogos och godkändes. Av styrelseberättelsen framgick, att klubben under året haft 10 ordinarie och 1 extra möte. 3 offentliga föredrag hava hållits. Ett i feburari med fru Björkman-Broberg, ett i mars med fru Söderkvist och ett i juni, på en friluftsfest, med fru Björkman-Broberg som talarinnor.

Till styrelse för år 1923 valdes: fru Karin Svensson, ordf., Alma Berg, kassör, Ida Nilsson, sekr., Anna Rehn, v. ordf., och Hanna Olsson, v. sekr. Revisorer blevo fru Sigrid Persson, Ellen Andersson och Emma Persson. Kommissionär för Morgonbris blev Hanna Olsson och korresp. sekr. Ida Nilsson.

Med kamrathälsning till klubbarna landet runt. I. S. N.

Från Gävle.

Socialdemokratiska kvinnoklubben i Gävle hade måndagen den 9 april årsmöte i Folkets hus klubbrom under fru Hallins ordförandeskap.

Av styrelseberättelsen framgick, att klubben under verksamhetsåret hållit 8 ordinarie samt 2 offentliga möten och en instruktionskurs. Därjämte ha ett par större fester anordnats.

Vidare har ett livligt agitationsarbete för partiet och den socialdemokratiska kvinnorörelsen bedrivits. Vid klubbens julfest besjådes ett 50-tal barn. Vid en fettisdagsfest bjöds ett 75-tal barn på traktering. Under året ha en del nya medlemmar inskrivits.

Styrelseberättelsen godkändes.

Till styrelse återvaldes fru Anna Hallin, fröken Gurli Eriksson, fru Betty Tideman samt nyvaldes fru Maria Bergsten och fru Karin Hallström.

Till revisorer valdes fruarna Signe Andersson och Anna Östman.

Klubben beslöt under egen fana delta i första majdemonstrationen.

Vidare beslöts att till nästa ordinarie möte måndagen den 7 maj inbjuda Bomhus socialdemokratiska kvinnoklubb, varvid red. A. Frydén kommer att redogöra för fattigvårdsväsendet.

Efter årsmötesförhandlingarna höll fru Signe Andersson ett intressant och livligt senterat föredrag om den socialdemokratiska kvinnorörelsen under de senaste 20 åren.

Sammanträdet, som var talrikt besökt, avslöts med samkväm, varvid musik utfördes av fru Karin Ledin.

Tre nya medlemmar inskrevos. G. E.

Från Iggesund.

Iggesunds soc.-dem. kvinnoklubb höll årsmöte lördagen den 27 januari. Ur årsberättelsen må nämnas, att klubben under året hållit 22 ordinarie och 2 extra sammanträden och 8 sammanträden med styrelsen.

665 ex. av Morgonbris ha försålts.

Klubben har under året anordnat 2 offentliga föredrag med Ruth Gustafson och Hulda Flood som talare samt ett instruktionsmöte med Hulda Flood som instruktör.

Klubben deltog tillsammans med de andra politiska och fackliga organisationerna på platsen i 1 maj-firandet. Insamlingen till de nödlidande i Ryssland inbragte 10 kr.

Bland frågor, som under året diskuterats, må nämnas: Förbudsfrågan och folkomröstningen, Fattigvårdsfrågan, Fortsättnings-skolefrågan, Nyttan av våra folkhögskolor,

Det äkta.

Har Du snuddat en gång vid de strängar
vilkas ton i ett människobrost
hörer hemma på heliga ängar
och har evighetsklang i sin röst?
Har Du anat den trängande själen
bortom vardagens ytliga kall?
Har Du mött den förkättrade trälen
i en flyktande ljus intervall?

Kan Du göra dig fri då och glömma
denna skymt av en människosjäl?
Kan Du göra Dig hård då och döma
med förkastelse dom varje fel?
Kan Du driva med våld ut ur minnet
det en gång Du har mött, äkta varmt?
Kan Du bliva så kritisk i sinnet
att allt svagt tycks Dig ömkligt och armt.

Nej, jag kan icke tro Du kan hata
vad förtroendefullt Du har mött,
och jag kan icke tro Du kan rata
det, varöver Du rosor har strött.
Icke kan Du förgäta det stora
som i tystnadens stunder Du sett?
Icke kan väl så helt Du förlora
det en gång Dig har lisa berett.

Väl, så samla de korn Du har funnit
och som kanske en gång gå i frö,
ty vad äkta och varmt Du förnummit
det kan aldrig i evighet dö.
Det finns korn utav vete i halmen
om de ock äro magra och små,
det finns mycket av slagg ibland malmen
men det finnes dock guldstoff också.

Alma Norrman.

frågan om pensionslagen och nyttan av den-
samma m. fl.

Klubben har genom en kommitté uppvak-
tat skolrådets ordf. i Njutånger på grund av
de hygieniska missförhållanden, som existerade
vid Iggesundskolor. Detta hade till
följd att en del förbättringar vidtogos.

Klubben har genom att motionera till
kyrkostämman i Njutånger om kommunal
pension till en på grund av hög ålder avsatt
skolstäderska åt henne lyckats utverka en
årlig gratifikation av 300 kr.

Vid höstens landstings- och fullmäktige-
val har klubben tillsammans med arbetare-
kommunen bedrivit en intensiv agitation.

Utfärd till Söderhamn företogs den 1
oktober, där tillsammans med övriga klub-
bar i länet bildades Gävleborgs läns soc-
dem. kvinnodistrikt, vartill klubben är an-
sluten sedan 1 oktober.

Klubben är representerad i arbetarekom-
munen med 2 medlemmar, 1 i kommunalfull-
mäktige, 1 i nykterhetsnämnden, 1 i fort-
sättningskolestyrelsen, 1 suppleant i lands-
tinget och 1 suppleant i fattigvårdsstyrelsen.

Även har klubben låtit sig representera
vid Iggesundskolors Folketshusförenings årsmöte
och vid Iggesundskolors Konsumtionsförenings år-
smöte med 1 ombud i vardera.

Klubbens möten ha under året varit i
regel väl besökta.

Till styrelse för kommande år omvaldes:
ordf. och korresp. Lovisa Strandberg, kassör
Anna Nordén, sekr. Lydia Norgren, samt ny-
valdes: v. ordf. Dagny Lindström, v. sekr.
Gerda Pettersson. Revisorer: Signe Johans-
son, Fina Karlström och Lavinea Kronberg.
Kommissionär för Morgonbris: Lovisa Strand-
berg.

Årsmötet, till vilket arbetarekommunens
alla medlemmar inbjudits, var väl besökt

Alma Norrman, Borås.

och sedan mötets förhandlingar avslutats
vidtog ett enkelt samkväm med kaffe, upp-
läsning, sång av kamrat Valfrid Gustav-
son, föredragande en för tillfället särskilt
författad sång, och till sist en svängom. Och

Korresp.

Från Borås.

Midsommarafton 1923 var en märkesdag
för Borås Soc.-Dem. Kvinnoförening enär dess
energiska, pliktrogna och uppoffrande orf-
förande, fru Alma Norrman, då reste till det
stora landet i väster. Fru Norrman, som
har syster och dotter redan bosatta i U. S. A.
och som nu med man och barn rest ditöver,
var rustad med idel goda och glada förhopp-
ningar på framtiden och vi önska av hela
vår kraft att dessa hennes förhoppningar ej
mätte komma att grusas. Man skall ju icke
"förtycka eller missunna" de människor
som ordna det på bästa möjliga vis för sig
och de sina, låt vara om det ock sker på
"fosterlandets bekostnad". Det gives
dock vissa tillfällen då man ej kan låta bli
att reflektera över just den "form" — emi-
grationen — som så ofta anlitas, för att nå
detta goda resultat. Beklämmande känns det
även att det i de flesta fall är det de bästa,
ungstarkaste och förhoppningsfullaste kraf-
terna, som genom emigrationen lämna vårt
lilla land. Så i detta fall. Fru Norrmans
tålmodiga, lugna och blida väsen, parad med
en humor, som försatte vardagslivets buttra
miner i "straalende smil", samt en stark
optimism, som ofta tog sig uttryck i det
skrivna ordets såväl bundna som obundna
form, manande till trofasthet och uthållighet
i våra strävanden för det rätta och det san-
na — var en kraft, som ej vem som helst
kan prestera. Denna kraft hade så väl be-
hövts här hemma till hjälp och stöd, men —
vi få hoppas att den får sin mission att fylla
även där — i det stora landet i väster.

Den äkta, sanna människokärleken, den
evighetsläga, som hon själv var så helt be-
själad av, och som hon lade ner så mycket
arbete för, må hon möta den i högsta möj-
liga äkthet och må hon skörda förstälse för
sina goda grundsatsar.

Våra varmaste lyckönskningar med hjärte-
varmt tack för tid och kraft som så helt har
skänkts för vår förenings framgång.

A Borås Soc.-Dem. Kvinnoförenings vägnar:

Jenny Aronsson.

Från Falkenberg.

Falkenbergs soc.-dem. kvinnoklubb höll
sitt ordinarie årsmöte i Folkets hus onsdagen
den 14 februari. Ur årsberättelsen framgår
huvudsakligen följande: Klubben har under
året haft 3 styrelse- och 10 ordinarie möten.
Klubben har i likhet med ett föregående år,
på inbjudan från Vita Bandet, deltagit i an-
ordnandet av samhällskurser. Kurserna ägde
rum den 13, 14 och 15 oktober och höllos före-
drag över ämnen såsom: "Fredsfördraget",
"Nykterhetsnämnden och dess uppgift",
"Musiken såsom samhällsmakt" samt "Det
offentliga talandets konst" m. m. Ett stort
intresse visades från allmänhetens sida.

Klubben deltog med insamling till de
hungrande ryska barnen.

Mötena ha varit bra besökta och har an-
ordnats diskussioner över lokala frågor m. m.
Medlemsantalet är 46.

Klubben har varit inbjuden till kamratmö-
ten i Varberg och Halmstad.

Den nyvalda styrelsen består av: fr. Ester
Andersson, ordf., fru Clara Andersson, v.
ordf., Josefin Carlsson, sekr., Alma Nilsson,
kassör, och Ellen Andersson. Revisorer äro:
Hilma Hansson och Sigrid Johansson.

Ref.

Från Torshälla.

Torshälla soc.-dem. kvinnoklubb höll i
mars sitt 4:de årsmöte. Till detsamma hade
inbjudits arbetarekommunen och soc.-dem.
ungdomsklubben. Förutvarande styrelsemed-
lemmar omvaldes och äro: fruarna Viktoria
Andersson, Augusta Berglund, Anna Gustaf-
son, Selma Gustavson och Tekla Larsson.
Klubben har hållit ett möte i månaden, un-
der sommaren friluftsmöte. Av Morgonbris
har försålts 350 ex. och för att få vår vär-
derade tidning spridd och läst utlämnas gra-
tis 2 ex. varje månad till stadens kaféer.

Sedan alla andra vanliga årsmötesförhand-
lingar genomgått vidtog en mycket interes-
sant och givande diskussion över: "Vår
ställning till partipressen."

På ungdomsklubbens förslag tillsattes en
kommitté på 5 personer med uppgift att verka
för våra tidningars spridning.

Efter kaffeпаusen föreläste undertecknad
över: "Socialiseringens moraliska problem."
En grundlig diskussion över ämnet skall före-
tagas vid ett kommande möte. Till alla klub-
bar ställa vi maningen: Sätt eder in i och
diskutera denna fråga. Intet kan bättre
lämpa sig för samtal inom en klubb än detta
ämne. För männen är socialiseringen främst
ett ekonomiskt och politiskt problem. För
oss måste det stå klart att det även är ett
moraliskt problem. En moralisk fostran av
individerna är en nödvändighet om en omda-
ning av samhället skall bli bestående. Som
maka och moder kan kvinnan här utträtta
mycket.

Sång och uppläsning av vers, tillägnad sty-
relsen m. fl., förhöjde den glada och familjära
stämmningen.

1 ny medlem inröstades. Klubbens med-
lemsantal är 24.

Hälsning till alla kamrater! Ref.

Fernqvists Kappaffär

33 Drottninggatan 33
n. b. och 1 tr. upp

Stort lager av in- och utländska nyheter

Damkappor, Dräkter och Kjolar

till billiga bestämda priser. Obs! Beställningar utföres
till billiga priser.

Från Trälleborg.

Trälleborgs soc.-dem. kvinnoklubb har under år 1922 hållit 12 ordinarie samt ett extra möte, vilka alla varit väl besökta. Bland de frågor som varit föremål för behandling kan nämnas: agitation för arbetarepressen, skolfrågan, barnavårdslagstiftningsfrågan, arbetarna och kooperationen samt förbudsfrågan m. fl. Dessutom ha vartannat möte anordnats som studiemöte med fru Olivia Nordgren som ledare, och ha samtliga dessa möten varit mycket intressanta. Vidare har klubben under året i samband med distriktsstyrelsen anordnat instruktionsmöte i Trälleborg med redaktör Allan Waugt, fru Maja Björkman-Broberg och fru Martha Larsson som föreläsare. Klubben har gemensamt med Kooperativa handelsföreningen Aktiv anordnat ett upplysningsmöte med Kooperativa förbundets revisor hr J. Landin som föreläsare över ämnet Kooperationen. Två agitationsmöten har klubben under året anordnat, det första den 7 mars, då fru Agnes Söderkvist från Västerås höll föredrag över ämnet: Socialismen i teori och praktik. Det andra hölls den 15 september med riksdagsledamoten Agda Östlund som talade över ämnet: Arbetarna inför valen.

I såväl landstings- som stadsfullmäktigevalen har klubben deltagit. En livlig agitation fördes av medlemmarna inom klubben och lyckades det för arbetarepartiet att till landstinget erövra ett mandat från liberalerna; vår klubbmedlem fru Olivia Nordgren blev vald. Vid stadsfullmäktigevalet skedde ingen ändring; klubben är representerad där med två ombud, nämligen fruarna Anna Hansson och Olivia Nordgren.

Klubben har under året hållit tvenne fester, en i samband med ungdomslogen Friska viljor och logen 78 Kontinental. Vidare har klubben deltagit med två ombud vid distriktsmötet i Malmö.

Medlemsantalet, som vid årets början utgjorde 65, har under året minskats, men börjar ånyo att öka.

Klubben är förutom i landstinget och stadsfullmäktige representerad i fosterbarnsnämnden, pensionsnämnden, hälsovårdsnämnden, styrelsen för epidemisjukhuset, fattigvården, lärlings- och yrkesskolan, nykterhetsnämnden samt barnhemmet.

Inom styrelsen, som under förra året bestod av Nora Nilsson, ordf., Kerstin Andersson, sekr., Selma Lundin, kassör, Elina Persson, v. ordf., och Karolina Svensson, v. sekr., har samarbetet varit det allra bästa och ha båda de förstnämnda, som nu avgått ur styrelsen, tillhört denna utan avbrott sedan 1913.

324 ex. Morgonbris ha under året sålts. Nu till sist en hälsning landet runt till klubbkamrater från kamraterna i vår sydliga stad, kontinentalstaden Trälleborg.

K. A., sekr.

Från Hudiksvall.

Hudiksvalls soc.-dem. kvinnoklubb hade den 12 mars sitt fjärde årsmöte. Förutom de sedvanliga årsmötesförhandlingarna upptog dagordningen föredrag i skolfrågan, sång och nöjesläsning.

Till styrelse valdes: Signe Sandberg, ordf. och korresp. sekr., fru Amanda Igghom, kassör, och fru Ingeborg Eriksson, sekr., samt fruarna Olivia Eriksson och Linnea Bergsten. Till ref. utsågs fru Antonia Karlsson, till revisorer fru Lisa Sundlöf och fröken Ester Larsson samt till kommissionärer för Morgonbris fruarna Ingeborg Eriksson och Gärda Elvin.

Klubben har deltagit i årets förbudsagitation och i agitationen vid stadsfullmäktigevalen i november, då soc.-dem. partiet invalde 8 ledamöter, därav en medlem av kvinnoklubben. Även deltog klubben i kamratmötet i Söderhamn, då Gävleborgs läns soc.-dem. kvinnodistrikt bildades och har klubben från den 1 jan. 1923 anslutit sig till detsamma.

BANKAKTIEBOLAGET NORDEN

Alla slag av bankaffärer. — Högsta inlåningsränta.

Föredrag ha å mötena hållits i kommunalkunskap av hr C. E. Eriksson och instruktion i klubbarbetet av fru Hulda Flood. För att upphjälpa klubbens ekonomi har startats en syförening, som den 3 december hade sin första auktion, då vid samma tillfälle fru Hulda Flood höll ett intressant och väckande föredrag om "Kvinnoansvar" inför en fåtalig men uppmärksam publik. Intresset bland medlemmarna, som förut varit ringa, har det senaste halvåret stegrats, så att klubben nu kan glädja sig åt välbesökta möten och därmed gott hopp för framtiden, till vilket även den goda behållningen av syföreningsauktionen bidrager, då det ofta visats att med bättre ekonomi följer godare humör och arbetslust.

Med kamrathälsning.

Korresp. sekr.

Morgonbris.

Tidning för den socialdemokratiska kvinnorörelsen.

Utgives av styrelsen för Sverges Socialdemokratiska Kvinnoförbund.

Redaktör: Signe Wessman. Allm. Tel. Norr 244 36. Upplandsgatan 85, Stockholm.

Expedition: Anna Svensson, Grindsgatan 10, III, Stockholm Sö. St.-Tel. Söder 78 98.

Prenumerationspris: Helt år kr. 3:—, halvt år kr. 1:50; lösnúmer 25 öre.

Annonspris: Sista sidan 25 öre, textsidan 40 öre pr mm.

Sverges Soc.-Dem. Kvinnoförbund: Ordf. och korresp. sekreterare: Fru Signe Wessman, Upplandsgatan 85, Stockholm. A. T. Norr 244 36.

Stockholms stads, Stockholms o. Uppsala läns soc.-dem. kvinnodistrikt. Adr.: Ordf. Fröken Anna Svensson, Grindsgatan 10, Stockholm Sö. Kassör Fru Sara Andersson, Igelboda, Saltsjö-Duvnäs.

Sthms Allm. kvinnoklubb (soc.-dem.) håller ordinarie möte 1:a måndagen i varje månad kl. 7.30 e. m.

Obs! Lokal i D-salen, Folkets Hus.

Styrelsen.

Stockholms Gamla Stadens Soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möte 2:dra torsdagen i månaden kl. 7,30 e. m., Stortorget 2, 2 tr.

Styrelsen.

Stockholms södra kvinnoklubb (soc.-dem.) håller ordinarie sammanträde 1:sta onsdagen i varje månad kl. 8 e. m. i lokalen 1 tr. Södra Folkets Hus.

Ordf. fru Beda Jansson, Blekingeg. 65, 3 tr., Stockholm.

Styrelsen.

Vasastadens soc.-dem. kvinnoklubb har ord. möte 1:sta måndagen i varje månad kl. 8 e. m. & lokalen Upplandsg. 51, 1 tr. (Gustav Vasa-automaten).

Uppbörd och inskrivning varje möte.

Styrelsen.

Kungsholms soc.-dem. kvinnoklubb avhåller ord. möte 3:dje onsdagen i varje månad kl. 7.30 e. m. St Eriksgatan 21. Korresp. sekr. Fru Ellen Vidsjö, Karlsviksgatan 11, 1¹/₂, tr. Tel. K. 35 94.

Föreningen för Hembiträden i Stockholm håller möte 1:sta torsdagen i varje månad kl. 8.30 e. m. i Folkets Hus P-sal, 3:dje torsdagen i Folkets Hus C-sal.

Styrelsen.

Arvika soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möte 2:dra måndagen i månaden kl. 8 e. m. i Folkets Hus C-sal.

Styrelsen.

Billesholms soc.-dem. kvinnoklubb håller ord. möte i Folkets Hus i Södra Vram 2:dra tisdagen i varje månad kl. 7 e. m. Ordf. Fru Anna Fors, Villorna, Billesholms gruva. Sekr. Fru Gerda Liljeroth, Billesholms gruva.

Styrelsen.

Enköpings soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möten 4:de tisdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Folkets Hus.

Styrelsen.

Eskilstuna soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möten 1:sta måndagen i varje månad kl. 7.30 e. m. i Folkets Hus lilla sal.

Styrelsen.

Göteborgs soc.-dem. kvinnoklubb har möte 1:sta tisdagen i månaden kl. 8 e. m. i Arb.-föreningens H-sal; 3:dje tisdagen i månaden Bondegatan 14 kl. 8 e. m.

Styrelsen.

Höganäs soc.-dem. kvinnoklubb håller ord. möte 1:sta och 3:dje måndagen i månaden. Ordf. fru Helen Olsson, Föreningsgatan, Höganäs.

Ludvika soc.-dem. kvinnoklubb håller sina möten 2:dra måndagen i varje månad kl. ¹/₉ i Folkets Hus B-sal.

Styrelsen.

Skivarps soc.-dem. kvinnoklubb håller ord. möte andra söndagen i varje månad kl. 1,30 e. m. i Folkets Hus, Skivarp. Nya medlemmar viana inträde.

Styrelsen.

Spånga soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möte 1:sta torsdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Folkets Hus.

Styrelsen.

Solna soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 2:dra tisdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Huvudsta, Folkets Hus och 4:de måndagen i varje månad kl. 8 e. m. i Hagalunds Folkets Hus.

Styrelsen.

Storfors soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möten sista söndagen i varje månad kl. 3 e. m. i Folkets Hus.

Styrelsen.

Sundbybergs soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 1:sta tisdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Folkets Hus.

Tumba soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möten 1:sta onsdagen i månaden kl. 6,30 e. m. i Folkets Hus, Tumba.

Styrelsen.

Stockholm 1923. A.-B. Arbetarnes Tryckeri.